

Çeşitli makalelere dağ, Mountain sözcükleri yazarak erişebilirsiniz

<http://www.assembly.coe.int>

<https://pace.coe.int/en/files/search?q=mountain+regions&page=1&category=&type=&session=&committee=&after=&before=>

Avrupa Dağlık Bölgeler Şartı Taslağı Kongrenin tavsiye niteliğindeki kararları arasında yer almaktadır. Taslağın Bölgeler Meslisi (Odası) tarafından tartışma ve tasdik tarihi 31 Mayıs 1995 ve Kongre Daimi Komitesi tarafından kabul edilme tarihi 1 Haziran 1995'tir. Günümüze kadar turizm gibi sektörel ve paydaşları itibariyle çeşitli yönleriyle çalışmalar sürdürölmektedir.

Gayri Resmi Çev. Prof.Dr. Zerrin Toprak Karaman

AVRUPA DAĞLIK BÖLGELER ŞARTI TASLAĞI

Önsöz

Bu Şart'ı imzalayan Avrupa Konseyi üye devletleri ve diğer devletler,

1. Avrupa Konseyi'nin hedeflerinden birinin, üyeleri arasında ekonomik ve sosyal uyumu mümkün olan en üst seviyede sağlamak olduğunu düşünerek;
2. Dağlık bölgelerin Avrupa'da geniş alanlar kapladığını ve genel faydaya ait önemli çevresel, ekonomik, sosyal ve kültürel işlevler taşıdığını dikkate alarak,
3. Avrupa'nın dağlık bölgelerinin, çeşitliliklerine rağmen özel jeomorfolojik ve iklimik konumlarından kaynaklanan ortak ekonomik, toplumsal ve çevresel sorunlar yaşadıklarının farkında olarak;
4. Bazı dağlık bölgelerin sınıraşan karakterde olduğunu ve sınırın her iki yakasında birbiriyle uyumlu politika uygulamanın güçlüklerini hesaba katarak;
5. Dağlık bölgelerin kendine özgü koşullarının, bölgede yaşayanların temel gereksinimlerini karşılamayı daha da güçleştirdiğine inanarak;
6. Dağlık bölgelerin nüfuslarının ve doğal çevrelerinin bu bölgelerin en temel mal varlığı olduğuna ve bu bölgelerin; arazi ve doğal kaynak yapısı muhafaza edilmediği, insan varlığı korunmadığı, ekonomik kalkınma gerçekleştirilip, yeterli çevre koruma ve yönetimi uygulanmadığı sürece genel faydaya yönelik işlevlerini yerine getiremeyeceğine kani olarak;
7. Dağ nüfuslarına; dağlarda yaşama ve çalışma, yerel çevrelerinin ve ortamlarının muhafaza edilmesi, daha iyi durumdaki kırsal ve kentsel bölgelerinkine eşit yaşam koşulları ve hayat standardı hakkı tanınması gerektiğini hatırlanarak;
8. Dağlık bölgelerdeki nüfusun idame ettirilmesinin, doğrudan doğruya, geleneksel ve kaçınılmaz olarak tarım, ormancılık ve zanaatkârlık şeklindeki ekonomik faaliyetlerin devamlılığıyla bağlantılı olduğunun bilincinde olarak;
9. Avrupa dağlarının muhafaza edilip zenginleştirilmesi gereken fevkalade zengin bir miras oluşturduğunu ve bu bölgelerin sosyal kimliğine, geleneklerine ve kültürüne saygı gösterip idame ettirilerek çeşitliliğin korunması ve desteklenmesi gerektiğini düşünerek;
10. Bu amacı gerçekleştirmek için, en önce bu bölgelere, bölge halkına ve bölge sorunlarına daha yakın olan Avrupa yerel ve bölgesel yönetimlerine güvenmek gerektiğini ve işbirliği ve yapabilecekleri girişimler konusunda destek vermek gerektiğini gözönüne alarak;
11. 1992 Rio de Janeiro Çevre ve Kalkınma Konferansı'nda alınan tavsiye kararlarını ve taahhütleri dikkate alarak;
12. Bu konularla ilgili Avrupa Bakanlar Konferansları'nda, Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Daimi Konferansları'nda ve Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesi ve Bakanlar Komitesi'nde alınmış olan; dağlık

alanlar, kırsal alanlar, bölgesel planlama ve çevre koruma konulu çok sayıda kararı ve tavsiye kararını dikkate alarak,

13. Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Daimi Konferansı'nın, 202. kararında, Avrupa Konseyi'ni, "Avrupa Dağlık Bölgeleri" kavramı oluşturması ve sınır oluşturan dağlık bölgelerin birbiriyle aynı muamele görmesini sağlayarak ilgili sorunları çözmeye yönelik politika ana hatları geliştirmesi için bir Avrupa Dağlık Bölgeler Şartı hazırlamaya davet ettiği dikkate alınarak;

Aşağıdakiler üzerinde anlaşmışlardır:

I. Bölüm

Amaç ve Tanımlar

Madde 1

Amaç

Bu şartın amacı, Avrupa Konseyi ülkelerine yönelik olarak ortak bir şekilde, dağlık bölgelerin idaresi, kalkındırılması ve korunması politikasının genel ilkelerini belirlemektir.

Madde 2

Dağlık bölgelerin tanımı

Bu şartın amaçları kapsamında Taraflar, "dağlık bölgeler" terimini; rakımı, eğimli yüzey yapısı ve iklimi insan faaliyetlerinin ifasını etkileyecek nitelikte özel koşullarda olan alanlar şeklinde anlayacaklardır.

Madde 3

Bölgenin kapsamı

Akit taraflar, önceki maddedeki tanıma girmeye uygun nitelikteki dağlık alanları bu Şart'ın 28. Maddesi'nde belirtildiği şekilde tayin edeceklerdir.

II. Bölüm

Dağ politikasının ilkeleri ve amacı

Madde 4

Genel İlkeler

1. Dağlık bölgeler, sürdürülebilir kalkınma ilkelerine göre biçimlenen özel bir politika uygulanmasını gerektirirler. Bu tür bir politikanın, tüm ekonomik, toplumsal, kültürel ve çevresel sorunları muhatap alması gereklidir. Dağlık bölgelerde yaşayanlar ve daha elverişli bölgelerde yaşayanlar arasında, çeşitliliklerine saygı göstererek eşit yaşam koşulları sağlamayı hedeflemelidir.

2. Dağlık alanlar politikası, hizmette yerellik ilkesini (subsidiarity) uygulayacaktır. Yerel ve bölgesel yönetimler hizmette yerelliğin tanımlanmasında ve formüle edilmesinde yer alacak ve de güçleri oranında bunun uygulanmasından sorumlu olacaklardır.

3. Bunun sağlanması için akit devletler, ulusal, sınıraşan ve sınırötesi bir çerçeve içinde yerel ve bölgesel yönetimler arasındaki işbirliğini kolaylaştıracaktır.

Madde 5

Genel ve sektörel politikalar

1. Taraflar, dağlık b6lgelerde her bir b6lgenin belirleyici durumuna uygun olarak ekonomik kalkınmayı teşvik edici, nüfusun kültürel ve sosyal haklarını geliştirici ve çevreyi koruyup yönetici çözümleri birlikte içeren, kapsamlı bir bölgesel/alansal planlama politikası uygulamayı taahhüt ederler.

2. Taraflar, yürürlükte olan çeşitli sektörel politikaların etkililiğini şartlara uyarlayacaklar veya güçlendireceklerdir ve koordinasyonlarını ve kapsamlı bir yaklaşımla bütünleşmelerini sağlayacaklardır.

Madde 6

Amaçlar

1. Taraflar dağlık bölgelerle ilgili politikalarını, mevzuatlarını ve hareketlerini aşağıda yer alan hedeflere dayandıracaklardır:

- a. dağlık bölgelerin ve özgül yapılarının açıkça tanınması;
- b. mevcut ya da gelecekte oluşturulabilecek idari yönetim birimlerinin, dağlık politikası uygulanmasını engellemesini önlemek için her bir dağlık bölge alanı tarafından oluşturulan coğrafî tüzel kişiliğın tanınması ve saygı gösterilmesi;
- c. nüfusu yerinde tutmak ve genç nüfusun dışarıya göçünü engellemek;
- d. dağlık bölgelerin yaşam kalitesi için ve kalkınması için gerekli olan altyapı ve sosyal tesislerin oluşturulması ya da modernleştirilmesi;
- e. yerel kamu altyapı hizmetlerinin temin edilmesi ve geliştirilmesi;
- f. tarım ve mera arazilerinin korunması ve tarımsal faaliyetlerin, dağ tarımcılığına yönelik özel bir yaklaşımla sürdürülüp modernleştirilmesi;
- g. yerel enerji kaynaklarının geliştirilmesi;
- h. mevcut sanayi faaliyetlerinin korunması ve yeni teknolojilere dayalı sanayiler kurulması;
- i. geleneksel geçim kaynaklarına ek olarak üçüncü sektörlerin özellikle turizm olmak üzere geliştirilmesi;
- j. kimliğin korunması ve, her bir dağlık bölgeye ve benzer dağlık bölgelere özgül kültürel değerlerin tanıtılması.

2. Bu hedefler; insan kaynaklarının ve doğal kaynakların genel bir değerlendirmesinin sonucu olarak çevreye saygı gösterilip, korunarak; ekonomik kalkınma ve doğal çevrenin korunması arasındaki geleneksel tercih terk edilerek ve insan faaliyetleri ile çevresel gerekler arasında denge sağlanarak gerçekleştirilecektir.

III. Bölüm – Politika önlemleri

Madde 7

Politika izlencesi

1. Dağlık bölgelerde bölgesel/mekansal planlama politikalarının uygulanması; ziraat, ormancılık, zanaatçılık gibi geleneksel faaliyetlerin, doğal çevreyi koruyan ve diğer yan ekonomik faaliyetlere temel oluşturmayı sağlayan sürdürülebilir kalkınma yoluyla yürütülmesini mümkün kılmalıdır.

2. Dağlık bölgelerde uygulanan bir bölgesel/alansal planlama politikası, öncelikle ve ilk olarak ilgili nüfusun gereksinimleri ve çıkarları doğrultusunda hazırlanmalı ve uygulanmalıdır.

3. Taraflar, dağlık bölgelerle ilgili bölgesel/alansal planlama politikalarını, yukarıdaki 1. ve 2. paragraflardaki ilkelere uygun olarak ve daha iyi düzeyde; beldelerarası, bölgelerarası ve sınır aşırı koordinasyon, kaynakların verimli dağıtılması ve dağlık bölge sorunlarının özel yapısının anlaşılması sağlanacak şekilde biçimlendirmeyi taahhüt ederler.

4. Dağlık bölgelerdeki bölgesel/alansal planlama politikaları; sözkonusu dağlık bölgeyi belirleyen tüm etkenleri dikkate alan ve diğer sektörel politikalar için de standart referans olacak düzeyde olan genel kalkınma plan ve programlarının parçası olarak hazırlanmalıdır.

5. Önceki paragraflardabelirtildiği şekilde bir bölgesel/alansal bir planlama politikasının uygulanması amacına yönelik olarak Taraflar aşağıda sayılan alanlarda sektörel politikalar oluşturacaklar ve yasal, idari, ekonomik, mali ve bütçe ile ilgili önlemler alacaklardır:

Madde 8

Ziraat

1. Taraflar, aile işletmesi yapısını vurgulayarak, düşük rakımlı bölgelerde uygulanan belli standartlardan ayrılarak dağlık bölgelere uygun tarım politikaları uygulamayı taahhüt ederler.

2. Aşağıdaki hususları sağlayacak önlemler alabilirler:

a. tarım ve mera topraklarının özellikle yüksek rakımlarda korunması ve çiftliklerin yaşatılması ve modernleşmesi;

b. büyük doğal afetlerden kaynaklanan hasarın tazmin edilmesi ve dağlık alanların doğal ve ekolojik kısıtlılıklarının dengelenmesi;

c. terkedilmiş kurak alanlar ve çorak arazilerin çoğalmasına, meraların kullanım dışı kalmasına ve mal sahipliğinin parçalanmasına engel konulması ve mülk konsorsiyumlarının ve tarım topraklarını koruyan birliklerin teşvik edilmesi;

d. süt vesüt ürünleri endüstrisinin geliştirilmesi;

e. kaliteli malların çeşitlendirilmesi, üretimi ve pazarlanması; dağ ürünleri için kalite standartları ve etiketleri oluşturulması;

f. kırsal turizmin geliştirilmesi;

g. dağlık bölgelerde alternatif üretim şekillerinin bulunmadığı gözönüne alınarak üretim kotalarına kolaylık sağlanması;

h. genç çiftçilerin iş kurmasına yardımcı olarak ve veraset vergisi indirimleri sağlayarak çiftçilik faaliyetlerinin devamlılığının sağlanması;

i. çiftçi kooperatiflerinin, kooperatif yapılanmalarının ve örgütlerinin ve bölgeye özgü ürünleri işleyen iş kollarının geliştirilmesi.

3. Taraflar çevrenin muhafaza edilmesine, korunmasına ve iyileştirilmesine katkıda bulunacak tarımsal girişimleri desteklemeyi taahhüt ederler.

Madde 9

Ormancılık

1. Taraflaraşağıdaki önlemleri alacaklardır:

a. kerestecilik endüstrisinin geliştirilmesi;

b. dağ ormanlarının; üretim ve yararlanma koşullarının iyileştirilmesi, ormanda yetişen ağaçların çeşitlendirilmesi, hizmet ve ulaşım yollarının dikkatle planlanarak inşa edilmesi ve modernleştirilmesi yollarıyla daha iyi duruma getirilmesi;

c. ormanların, özellikle yüksek rakımlı yerlerde doğal afetlere karşı korunması;

d. gerekirse insan faaliyetlerinde ateş kullanımına kısıtlama getirerek, yangın önleyici ve yangınla mücadele edici programların uygulanması;

e. ağaçsız kalmış alanlarda toprağın yapısı izin veriyorsa yerel kuruluşlara danışılarak yeniden ağaçlandırma programları uygulamak, uygun bitki türlerinin ekilmesini sağlayıp, tek türlü ya da rasgele ağaçlandırmadan kaçınılması;

f. kullanılmayan tarım ve mera arazilerindeki doğal ormanlaşmanın denetlenerek, kırsal yolların kapatılmasını ve doğal güzelliklerinin bozmasının engellenmesi.

2. Taraflar ayrıca, orman işletmelerindeki doğal ve ekolojik kısıtlamaların dengelenmesini sağlayacaklar ve orman sahalarının bakımı için ve çevrenin korunması amacıyla, ormancılık potansiyelinden yararlanılmaması durumunda adil bir telafi uygulayacaklardır.

Madde 10

Endüstri, zanaat ve hizmetler

Dağlık bölgelerdeki iş alanlarını korumak için Taraflar aşağıdaki önlemleri alacaklardır:

a. altyapı ve genel koşulları etkileyerek özellikle vergi işlemlerini ve idari işlemleri basitleştirerek kirlilik yaratmayan sanayilerin ve var olan zanaatlerin sürmesini teşvik etmek;

b. kurulacak iş alanlarına, uygun kabul, rehberlik ve yardım hizmetleri sağlamak;

c. hizmetleri ve diğer üretim faaliyetlerini merkeziyetçilikten uzaklaştırmak ve yenilikçi, yüksek teknolojili ve yüksek katma değerli iş alanlarının kurulmasını sağlamak;

d. tarım ve orman ürünlerinin işleme yöntemlerinin geliştirilmesi için dağlık bölgelerde endüstrinin ve zanaat şirketlerinin kurulmasını teşvik etmek;

e. orman ürünlerinin, özellikle ilk basamak işleminden geçen ürünler veya atık ürünlerin yerinde kullanılması; sosyal tesislerde, inşaatlarda ve turizmle ilgili belirli ürünlerde tahta işlemeciliğini teşvik etmek;

f. bölgesel dağ mallarında üretim, işleme ve pazarlama aşamalarının iyileştirmek ve kaliteli üretimi destekleyecek önlemleri almak.

Madde 11

Çok yönlü iş sahibi olma

Taraflar özellikle iş yasası, sosyal güvence, vergilendirme ve eğitim bakımından tüm gerekli önlemleri alarak birden fazla iş sahibi olmaya yardımcı olmayı ve kolaylaştırmayı taahhüt ederler. Çok sayıda iş alanı olan ailelerde kaynak ve gelirin çeşitliliğinden dolayı meydana gelen sorunlara özel dikkat gösterilmelidir.

Madde 12

Konut

Konut açısından Taraflar:

a. İkinci konut talebinin neden olacağı konut piyasasındaki çarpıklıklara rağmen, sürekli ikamet edenlerin konuta erişiminin güvence altına alınması;

b. İkinci konut yerleşiminin uygun bir şekilde düzenlenmesi;

c. Konutların bakım ve onarım ile yenilenmesini ve terk edilmiş yapıların kurtarılmasını geleneksel tarz ve malzemelere uyan bir şekilde özellikle mali yardım araçlarıyla desteklenmesinin teşvik edilmesi;

d. Yerleşmelerin niteliğinin ve mimari tasarımının doğal ortam ile uyum içinde olmasını sağlayacaklardır.

Madde 13

Turizm

1. Turizm politikası ve dağlık bölgelerdeki etkileri konusunda Taraflar aşağıdaki önlemleri alacaklardır:

a. turizmin geliştirilmesi ve mevcut altyapı hizmetlerinin kapasitesi arasında denge kurmak, arazi ve çevre kalitesinin korunması ve geleneksel mimari ve malzemelerin muhafaza edilmesini sağlamak;

c. turizm sektöründe çalışanların, günümüz turizminden beklenenleri verecek niteliklere sahip olmalarını ve kaliteli hizmet ve iş verebilmelerini sağlamak;

d. dağlık bölgelerin çevre, doğal manzara, mimari ve kültürel miras, ürünler ve gelenekler gibi üstünlüklerini gelire çevirmek.

e. sürdürülebilir bir şekilde çok çeşitli iş sahibi olmayı güvence altına almak ve mevsimsel yoğunluğun arttığı dönemlerde dağların doğal kaynaklarının aşırı kullanılmasını engellemek için mevsimsel çeşitliliğe dayanan bir işletmeyi teşvik etmek;

f. doğal çevrenin dengesini bozabilecek nitelikteki rekreasyonel faaliyetler için denetim uygulamak ve bazı sporların yaratacağı tehlikelere karşı turistleri uyarmak.

2. Taraflar, çevreye ve dağ mirasına saygılı dengeli bir biçimde turizmin gelişmesini sağlayabilmek için bu önlemleri almaya,yerel ve bölgesel yönetimleri davet ederler.

Madde 14

Altyapı, ulaşım ve sosyal tesisler

1. Altyapı, ulaşım ve sosyal tesisler konusunda, Taraflar dağlık bölgelerin, diğer kırsal ya da kentsel bölgelere kıyasla daha dezavantajlı durumda olmamalarını temin edeceklerdir. Benzer şekilde, yalnızca kârlılığı gözeterek, dağlık bölgelere sosyal tesis ya da kamu hizmeti götürmekten kaçınmamaları gereklidir.

2. Taraflar, yerel yönetimlerin; yerel yol şebekelerinin, elektrik temini, su temini, çevresel sağlık hizmetleri, okul, hastane, katı atık yok etme tesisleri ve haberleşme gibi temel altyapı hizmetlerini, özellikle de dağlık bölgelere tesis etmesi daha kolay olan yeni teknolojileri kullanarak temin etmelerini ya da diğer yerel yönetimlerdeki düzeye getirilmelerini sağlayacaklardır. Dağlık bölgelere altyapı götürmekten kaynaklanan ek maliyetleri dengeleyecek önlemler alacaklardır;

3. Dağlık bölgelerdeki hareketliliğe yardımcı olmak için emek piyasasının işlerini akıcı ve kolay kılmak, yerli nüfusun ve diğer kullanıcıların güvenliğine katkıda bulunmak amacıyla bölgelerarası ve uluslararası transit trafikte, Taraflar çevreye saygılı bir şekilde:

a. dağlık bölgelere tamamen güvenli, yıl boyu süren erişim sağlayacaklardır;

b. dağlık bölgeleri, Avrupa iletişim ve ulaşım ağ güzergahlarına dahil edeceklerdir;

c. uluslararası ve bölgelerarası trafikte demiryolu ulaşımına öncelik verecekler, istasyonları ve intermodal ulaşımı geliştirip, mümkün olduğu durumlarda dağlık bölgelerde demiryolu hattı kurup, mevcut hatları yenileyecek ya da doğal manzara ve toprak yapısı ile uyumlu modern hatlar kuracaklardır;

d. dağlık bölgeler boyunca iletişim ve ulaşım güzergahları konusunda genel bir planlama ve geliştirme stratejisi oluşturacaklardır. Bazı dağlık bölgelerin yalıtılmış bir konumda bulunması ile ilgili sorunlar, alanın (toprağın) sürekliliği ilkesi uygulanarak dikkate alınmalıdır;

e. Avrupa çevresel etki standartları ile uyum içinde bölgesel, bölgelerarası ve sınırötesi iletişim güzergahları geliştirecekler ve düzenli, verimli toplu taşımacılık hizmetleri gerçekleştireceklerdir;

4. Taraflar, dağlık bölgelerde sosyal tesis ve kamu hizmetlerinin devam ettirilip geliştirilmesi için, bölgede ikamet edenlerin sağlık, eğitim, yerel toplu taşımacılık, posta, haberleşme ve güvenlik gibi temel hizmetlere anında erişimini sağlayacak adımlar atacaklardır. Bu amaçla uygun olduğu durumda kamusal hizmetlerin örgütlenmesi için bütüncül bir plan oluşturabilirler ya da onlara çeşitli işlevleri devredebilirler.

Madde 15

Enerji

Enerji konusunda Taraflar;

- a. yerli kaynakları hesaba katacaklar ve hidroelektrik enerjiden çevresel gereklerle uyum içinde yararlanacaklardır;
- b. santralleri, doğal çevreyi koruyacak şekilde kuracaklardır;
- c. alternatif ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını destekleyeceklerdir;
- d. dağ topluluklarının kendi hidroelektrik kaynaklarından elde edilen kârdan yararlanmasını sağlayacaklardır.

Madde 16

Eğitim, kurs, araştırma ve bilinçlendirme

1. Eğitim alabilme ve eşit eğitim hakkını verebilmek için Taraflar dağlık bölgelerde okulların açık kalmasını ve öğrencilerin okul yolunda çok zaman harcamamaları için uygun yerlerde kurulmalarını sağlayacaklardır. Yeni eğitim teknolojileri geliştirip, koşullara uyarlayacaklardır.
2. Eğitim alanında, Taraflar dağlık bölgelerde yüksek öğrenimin yanısıra ilk ve orta öğrenimde de mesleki ve teknik eğitim olanakları sağlayıp yaygınlaştıracaklardır.
3. Özellikle dağ ziraatı, zanaatları ve gelişmiş teknolojiler konularında olmak üzere, özel eğiticiler ve uygun kurs programları oluşturmaya gayret edeceklerdir.
4. Gerek görüldüğünde, Taraflar özellikle bölgelerarası işbirliği kapsamında olmak üzere araştırmalara yardımcı olmak için özel programlar uygulayabilirler.
5. Dağlık bölgelerin doğal, kültürel ve sosyal çevresinin korunması konusunda bilinçlendirme ve bilgilendirme programları uygulayacaklardır.

Madde 17

Kültür

1. Taraflar dağlık bölgelerin kültürel mirasının çeşitliliğine ve zenginliğine saygı göstermeyi, korumayı ve özendirmeyi şu önlemleri alarak taahhüt ederler:
  - a. dağlık bölgelerin tarihi mirasını kayıtlara geçirmek, geliştirmek ve daha fazla bilinmesini sağlamak;
  - b. tüm dağlık bölgelerde varsa Avrupa Bölgesel ve Azınlık Dilleri Şartı kapsamında yerel diller de dahil olmak üzere kültürel gelenekleri ve biçimleri korumak ve geliştirmek;
  - c. dağ nüfusunun kültürel kimliğini kuvvetlendirmek ve gönüllü kuruluşların faaliyetlerini harekete geçirmek.

Madde 18

Çevre

1. Çevre ile ilgili olarak Taraflar aşağıdakileri taahhüt ederler:
  - a. toprağın, suyun ve havanın korunması ve yönetilmesini, uygun durumlarda doğal manzaranın koruma altına alınmasını, fauna, flora ve yaşayan canlıların muhafaza edilmesini sağlamak;
  - b. çevre için, kısıtlanmaları, kaçınılmaları ve gerekiyorsa yasaklanmaları gereken yapılaşma, kamu tesisleri, trafik ve diğer faaliyet alanlarını belirlemek;
  - c. Avrupa dağlık bölgelerde çevrenin yönetilmesi ve korunması için uluslararası düzeyde bilimsel, teknik ve siyasal işbirliği yapmak;
2. Taraflar ayrıca özel önlemler alarak:

- a. biyogenetik rezerv ve tükenmekte olan canlı türleri ile ilgili bir ağ oluşturacaklar, mevcut olan işbirliğini artıracaklardır;
- b. altyapı, sanayi ya da turizm programlarında ve ayrıca dağlık bölgelerde çevresel kaynaklara ciddi çevresel hasarlar verebilecek program ve politikaların onay işlemlerinde uygulanmak üzere etki değerlendirmesi çalışması yaptıracak ya da takviye edeceklerdir;
- c. dağlık bölgelerde toprak kullanımı ile ilgili ekolojik sınırlarla ilgili ayrıntılı çalışma yapacaklardır;
- d. tehlikeli bölgelerin listesini çıkarıp, çığ, sel, heyelan ve orman yangını gibi doğal afetlerde doğal çevreyi, insanları ve mal varlığını koruyacak etkili önlemler alacaklardır;
- e. su akışından kaynaklanan erozyonu denetleme ve orman yangınlarını engelleme ve söndürme sistemleri ile ilgili olarak çalışıp tanıtım yapacaklardır;
- f. en çevre dostu olan dağlık bölge kalkındırma faaliyet ve projelerini teşvik edeceklerdir;
- g. su kaynaklarının entegre idaresi konusunda, dağ gölleri ve ırmaklarındaki seviye düşmelerine özel önem atfederek uluslararası işbirliği kuracaklardır.

Madde 19

Bilimsel ve teknik işbirliği

1. Taraflar bilimsel ve araştırma deneyimlerini aşağıdaki yollarla ortak bir havuza aktarmayı taahhüt ederler:
  - a. ülkeler arasında uyumlu ve karşılaştırılabilir bir bilgi ve istatistik verisistemi uygulayarak;
  - b. dağlık bölgelerdeki üniversiteler ve araştırma merkezleri arasında işbirliğini özendirip Avrupa çapında bir ağ kurulmasını teşvik ederek;
  - c. bir yandan küçük ve orta ölçekli işletmeler ve öte yandan eğitim ve araştırma merkezleri arasında düzenli bağlar kurarak, yeni bilişim teknolojilerinin potansiyelini ve diğer sosyokültürel faktörlerin yanında yaşama ve çalışma koşullarını iyileştirecek yöntemleri araştırmak ve bunlardan yararlanmak;
  - d. dağlık bölgelerin ihtyacını karşılayacak teknoloji aktarımını destekleyip geliştirmek.
2. Taraflar, ilgili tüm kuruluşları bu teknolojik işbirliği ve geliştirme çabalarına katılmaya davet eder.

IV. Bölüm – Kaynaklar

Madde 20

Politika araçları

Taraflar dağlık bölgelerde yukarıda çerçevesi çizilen politikaları uygulamak için uygun önlemleri almayı ve özellikle gelir düzeyi çok düşük olan bölgelere özel yardım şekilleri sağlamayı taahhüt ederler.

1. Genel bölgesel kalkınma programları içinde uygulanabilecek olan bu önlemler:
  - a. mekansal planlama,doğanın ve doğal yapının korunması, altyapı, ulaşım ve sosyo-ekonomik kalkınma konularıyla özellikle ilgilenmelidir;
  - b. konuyla ilgili en uygun alansal içerik, yerel veya bölgesel yönetimler tarafından ya da onlarla işbirliği içinde, kamu, sosyal ve ekonomik kuruluşların katılımıyla ve mümkün olduğunda yerel, bölgesel, ulusal ve/veya sınırötesi komşu yönetimlerle istişare yapılarak tanımlanacaktır;
  - c. işlevsel bakış açısından homojenlik ve bütünlük gösteren alanları kapsayacaktır;
  - d. sözkonusu dağlık bölgede belirli bir zaman diliminde sorumluluğu olan kuruluşların faaliyetlerini ve yatırımlarını koordine edecektir.

2. Madrid Sözleşmesi olarak bilinen, "Avrupa Sınıırötesi İşbirliği Çerçeve Sözleşmesi"

(The Council of Europe's Outline Convention on Transfrontier Co-operation between Territorial Communities or Authorities - Madrid, 21 May 1980), bu bakımdan rehber olacaktır.

3. Taraflar, doğrudan dağlık bölgelerle ilgilendiklerinden bölgenin özel sorunlarına oldukçaâşına olduklarından ve yerel güçleri sosyal, ekonomik, kültürel hayatın geliştirilmesine en iyi katabilecek durumda oldukları için yerel ve bölgesel yönetimlerin rolünün tam kapasite geliştirilmesini taahhüt ederler. Bu kapsamda, hizmetlerin yerinden yönetimi ilkesi uyarınca ve ilgili yerel ve bölgesel yönetimlerin gücü yettiği kadar, yukarıda 1. Paragraf'da sözü edilen plan ve programların yönetilmesi ve uygulanması konusunda, yerel ve bölgesel yönetimler mümkün olduğu ölçüde temsil edilmelidir. Benzer şekilde, gerekli olduğunda dağlık bölgelere yönelik politikaları desteklemek için yerel ve bölgesel birimlerin güçleri ve mali kaynakları arttırılmalı ve daha da geliştirilmelidir.

4. Taraflar dağlık bölgelerde özellikle aşağıdaki amaçlarla ekonomik ve mali yardım ve vergi teşvik politikası uygulamayı taahhüt ederler:

a. daha az müreffeh dağlık bölgelere vergi eşitliği de dahil olmak üzere eşitlik sağlayıcı önlemler almak;

b. ziraat işletmelerinin, zanaatların ve kirlilik yaymayan ticari ya da sanayi işletmelerin devamına ya da kurulmasına yardımcı olmak;

c. dağlık bölgelerdeki gençlerin özellikle ziraat, zanaat ve turizm ile uğraşmalarını kolaylaştırmak;

d. dağlık bölgelerin yapısında bulunan doğal ve ekolojik engelleri ve statü olarak ya da anlaşmalarla getirilen kısıtlamaları telafi etmek;

e. dağ nüfusları tarafından sağlanan, özellikle doğal manzaranın korunması ve doğal tehlikelere karşı koruma sağlama gibi ekolojik hizmetleri ödüllendirmek.

5. Taraflar, Avrupa düzeyinde dağlık alanlardaki bölgesel kalkınma ile ilgilenen kurum, kuruluş ve birliklerle işbirliği yapmayı taahhüt ederler.

V. Bölüm – Daimi Komite

Madde 21

Yapısı ve işlevi

1. Bu Şart'ın amaçları için bir Daimi Komite kurulacaktır.

2. Akit taraflardan her biri Daimi Komite'de dağlık bölgelerin temsilcilerinden oluşan bir heyetle temsil edilebilir. Her bir heyetin bir oy hakkı olacaktır. Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi (CLRAE) görevi gereği Komite'de yer alıp tüm haklara sahip olacaktır. [Uzmanlık alanı içinde Avrupa Birliği Şartı'na dahil edilmesi durumunda, oy hakkını, bu Şart'a taraf olan devletlerin sayısına eşit olarak kullanacaktır, Avrupa Birliği, üyesi devletlerin kendi oylarını kullandığı durumda oy hakkı kullanamayacaktır. Ters de geçerlidir].

3. Avrupa Konseyi üyesi olup Şart'a akit olmayan ülkeler Komite'de gözlemci olarak temsil edilebilirler. Daimi Komite, Şart'a akit olmayan ve Avrupa Konseyi üyesi olmayan bir ülkeyi oybirliğiyle toplantılardan birine gözlemci olarak davet etme kararını alabilirler. Bu alanda teknik olarak yeterli olan herhangi bir organya da ajans Daimi Komite'ye gözlemci statüsünde alınmak için başvurabilir. Daimi Komite bu tür talepleri çoğunluk oyuyla kabul edebilir.

4. Daimi Komite, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından toplanacaktır. İlk toplantısı Şart'ın yürürlüğe girmesinden itibaren bir yıl içinde yapılacaktır. Daha sonra, en azından her iki yılda bir ve imzalayanların çoğunluğu talep ettiğinde toplanacaktır.

5. Daimi Komite toplantısı yapılabilmesi için gerek sayı akit tarafların çoğunluğu olacaktır.

6. Daimi Komite, kendiçalışma kurallarını bu Şart'ın hükümleri kapsamında belirleyecektir.

Madde 22

Yetkiler

1. Daimi Komite bu Şart'ın uygulanmasını ve yürürlüğe konmasını gözleyecektir. Özel olarak :

Bu Şart'ın hükümlerini gözden geçirebilir;

Akit taraflara Şart'ın amaçları için alınması gereken önlemlerle ilgili tavsiyelerde bulunabilir;

Bu Şart çerçevesinde yürütülen faaliyetlerle ilgili olarak halkı bilgilendirici önlemler tavsiye edebilir.

Bakanlar Komitesi'ne, Avrupa Konseyi'ne üye olmayan devletlerin Şart'a katılmaya davet edilmesi konusunda tavsiyede bulunabilir.

Bu Şart'ın etkililiğini artıracak çeşitli teklifler getirebilir.

2. Daimi Komite, işlevlerini yerine getirmek için kendi inisiyatifleriyle uzman grupları toplantıları düzenleyebilir.

Madde 23

Şart'ın uygulanması ile ilgili rapor

Her toplantıdan sonra, Daimi Komite Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'ne çalışmalarını ve Şart'la ilgili işlevleri konusunda rapor gönderecektir.

Madde 24

Gelişmelerin Yayınlanması

Daimi Komite düzenli aralıklarla –en azından beş yılda bir- Parlamenter Asamble'ye ve CLRAE'ye bu Şart'ın uygulanması ile ilgili ayrıntılı rapor hazırlayacaktır.

VI. Bölüm – Son Hükümler

Madde 25

İmzalanma ve onay

Bu Şart Avrupa Konseyi üyesi tüm ülkelerin imzasına açılacaktır. Onay, kabul veya tasvibe tabi olacaktır. Onay, kabul veya tasvip belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreterine tevdi edilecektir.

Madde 26

Yürürlüğe girme

1. Bu Şart, Avrupa Konseyi üyesi devletlerden beşinin bu Şart'la bağlı olmayı kabul ettiklerini, 25. Madde hükümlerine uygun olarak bildirdikleri tarihten üç ay geçtikten sonraki ayın ilk günü yürürlüğe girecektir.

2. Bu Şart'la bağlı olmayı kabul edeceğini daha sonra beyan eden herhangi bir üye devlet bakımından bu Şart, onay, kabul veya tasvip belgesinin tevdi tarihinden sonra geçecek üç aylık süreyi izleyen ayın ilk günü yürürlüğe girecektir.

Madde 27

Üye olmayan devletlerin katılımı

1. Şart'ın yürürlüğe girmesinden sonra Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi üye olmayan bir devleti, Şart'ı tanımaya davet edebilir.

2. Şart'ı tanıyan bir devlet olması durumunda, Şart, katılım belgesinin Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne tevdidinden sonra üç ay geçtikten sonraki ayın ilk günü yürürlüğe girecektir.

Madde 28

Alansal (Topraksal) Hüküm

1. Herhangi bir devlet, imzalama sırasında ya da onay, kabul veya tasvip belgesini tevdi ederken bu Şart'ın uygulanacağı toprak ya da toprakları, sözkonusu dağlık bölgelerin temsilcileriyle danışarak belirtebilecektir.
2. Akit taraflar, onay, kabul veya tasvip belgesini tevdi ederken ya da daha ileri bir tarihte Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne muhatap bir beyanla, beyanda belirtilen, uluslararası ilişkilerini yürütmeye ya da adına taahhütte bulunmaya yetkili olduğu topraklara bu Şart'ın uygulanmasını, Şart'ın 3. Maddesi'ne uygun olarak teşmil edebilir.

Madde 29

Çekinceler

1. Devletler, imza sırasında ya da onay, kabul veya tasvip belgesini tevdi ederken bu Şart'ın 7. ve 20. Maddeleri ile ilgili olarak çekince belirtebilirler. Başka çekince konamaz.
2. Önceki maddeye göre çekince belirten akit devlet bu çekinceyi Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne muhatap bir bildirim ile kısmen ya da tümünden geri alabilirler. Bu tür bir çekince vazgeçme, bildirim Genel Sekreter'ce alındığı tarihten itibaren geçerli olacaktır.

Madde 30

1. Herhangi bir akit taraf, herhangi bir tarihte, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne muhatap bir bildirim ile bu Şart'tan çekilebilir.
2. Çekilmenin yürürlük tarihi beyanın Genel Sekreterce alındığı tarihten altı ay geçtikten sonraki ayın ilk günü olacaktır.

Madde 31

Bildirimler

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Avrupa Konseyi üye devletlerine ve Şart'ı kabul eden tüm devletlere şu bilgileri yazılı olarak haber verecektir:

- a. her imzalamayı
- b. tüm onay, kabul veya tasvip belgelerinin tevdiini;
- c. 25. Madde ve 26. Madde'ye göre gerçekleşen tüm yürürlüğe giriş tarihlerini;
- d. 23. Madde ve 24. Madde hükümleri doğrultusunda hazırlanan tüm raporları;
- e. Bu Şart'la ilgili tüm diğer hareket, bildirim, beyan ve haberleşmeleri

Yukarıdaki hükümleri kabul zımında gereği gibi yetkili kılınmış aşağıda imzaları bulunanlar işbu şartı imzalamışlardır.

Avrupa Konseyi arşivlerinde saklanacak işbu sözleşme İngilizce ve Fransızca olarak ve her iki metin de aynı derecede geçerli olmak üzere, tek nüsha halinde, ..., Strazburg'da düzenlenmiştir. Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Avrupa Konseyi üyesi devletlerin her birine ve Şart'ı kabul etmeye davet edilen devletlere bu şartın aslına uygun suretlerini iletacaktır.